

Katarzyna Grzybczyk

SŁYNNNE
ALKOHOLE

A PRAWO WŁASNOŚCI
INTELEKTUALNEJ

Wolters Kluwer

SŁYNNNE ALKOHOLE A PRAWO WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

KATARZYNA GRZYBCZYK

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Wolters Kluwer

Warszawa 2022

Spis treści

Wprowadzenie 7

Rozdział I Szampan 17

1. Wprowadzenie 19
2. Ochrona prawna 26
3. Naruszenia praw własności intelektualnej 33
4. Zakończenie 52

Rozdział II Scotch whisky 57

1. Wprowadzenie 59
2. Ochrona prawna 71
3. Naruszenia praw własności intelektualnej 77
4. Zakończenie 84

Rozdział III Tequila 89

1. Wprowadzenie 91
2. Ochrona prawna 101
3. Naruszenia praw własności intelektualnej 103
4. Zakończenie 117

Rozdział IV Wódka 119

1. Wprowadzenie 121
2. Ochrona prawna 136
3. Naruszenia praw własności intelektualnej 139
4. Zakończenie 147

Rozdział V Gin 149

1. Wprowadzenie 151
2. Ochrona prawna 160

Wprowadzenie

Historia alkoholu jest długa, zmienna i wcale nie taka oczywista, jak mogłoby się nam wydawać. Wyprodukowanie nie tylko smacznego, ale także nietrującego (od razu) napoju wymagało wielu prób, eksperymentów i wynalazków. Czasem pomagał przypadek, czasem była to świadoma działalność człowieka. Gdy jednak alkohol jako taki zadomowił się na dobre, przynajmniej w Europie dostrzeżono konieczność objęcia go regulacjami prawnymi, początkowo mającymi przede wszystkim stać na straży jakości¹. Przepisy te zaliczamy dzisiaj do obszaru prawa żywnościowego, które przede wszystkim współcześnie dotyczy bezpieczeństwa żywności i ma na celu ochronę życia i zdrowia człowieka (oczywiście w kontekście spożywanych środków spożywczych, w tym także alkoholi). Podstawową regulacją prawa Unii Europejskiej w tym zakresie, która będzie się przewijać w niniejszym opracowaniu, jest rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1151/2012 z 21.11.2012 r. w sprawie systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych².

Jednakże nie tylko jakość środków spożywczych stała się przedmiotem zainteresowania regulatorów. Oznaczenia produktów spożywczych, w tym także alkoholi, stały się przedmiotem zainteresowania rządów już w XIX w. Dość szybko zorientowano się bowiem, że rodzime produkty posiadające unikatowy smak, uzyskiwany dzięki szczególnym właściwościom miejsca, w którym zostały wytworzone, powinny być chronione przed podrabianiem. Fałszywe opisy handlowe i wprowadzanie klientów w błąd co do

¹ M. Korzycka, P. Wojciechowski, *Prawo żywnościowe jako nowa dziedzina prawa*, „Studia Iuridica Agraria” 2016/14, s. 275–296.

² Dz.Urz. UE L 343, s. 1, ze zm., zmienione rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 z 15.03.2017 r. w sprawie kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych przeprowadzanych w celu zapewnienia stosowania prawa żywnościowego i paszowego oraz zasad dotyczących zdrowia i dobrostanu zwierząt, zdrowia roślin i środków ochrony roślin (...) (Dz.Urz. UE L 95, s. 1, ze zm.).

miejsca pochodzenia czy właściwości produktów mają długą historię, przeplatającą się z rozwojem handlu międzynarodowego, dzięki któremu z jednej strony znajomość nazw produktów (i ich samych) rozprzestrzeniła się na świecie, z drugiej jednak strony zwiększył on ryzyko produkowania i sprzedaży podrabianych towarów.

Nowym instrumentem prawnym w tamtym czasie było prawo własności intelektualnej, za pomocą którego państwa i jednostki postanowiły zagwarantować sobie monopol prawny na korzystanie z określonych dóbr niematerialnych. W odniesieniu do produktów spożywczych zaczęto stosować znaki towarowe albo oznaczenia związane z ich pochodzeniem. Określenie „nazwa pochodzenia” pojawiło się po raz pierwszy w 1883 r. na arenie międzynarodowej, co niemal od razu zrodziło spór, trwający zasadniczo do dzisiaj, dotyczący relacji tego dobra do znaków towarowych. Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej³ w art. 1 wyliczała przedmioty ochrony własności przemysłowej, wśród których znalazły się także „oznaczenia pochodzenia lub nazwy pochodzenia”, jednak w żaden sposób nie zostały one zdefiniowane.

Nieco szerzej kwestia oznaczeń została uregulowana w Porozumieniu madryckim dotyczącym zwalczania fałszywych oznaczeń pochodzenia towarów⁴, które miało zapobiegać oszukańczemu wykorzystywaniu oznaczeń pochodzenia towarów, zawierało wyjątek generyczny (rodzajowy)⁵ oraz ustanowiło specjalny system dla win. W tym samym roku podpisano także Porozumienie madryckie dotyczące międzynarodowej rejestracji znaków⁶ i od tego momentu wiele krajów chroni oznaczenia geograficzne jako znaki zbiorowe, certyfikacyjne albo gwarancyjne. Świat został podzielony na kra-

³ Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej z 20.03.1883 r. zmieniona w Brukseli 14.12.1900 r., w Waszyngtonie 2.06.1911 r., w Hadze 6.11.1925 r., w Londynie 2.06.1934 r., w Lizbonie 31.10.1958 r. i w Sztokholmie 14.07.1967 r. – Akt sztokholmski z 14.07.1967 r. (Dz.U. z 1975 r. Nr 9, poz. 51).

⁴ Porozumienie madryckie z 14.04.1891 r. dotyczące zwalczania fałszywych oznaczeń pochodzenia towarów (Dz.U. z 1993 r. Nr 116, poz. 514 ze zm.).

⁵ Określenia rodzajowe nie mogą być przedmiotem własności (są *res communes omnium*), ponieważ nie spełniają funkcji odróżniającej. Por. A.R. de Almeida, S. Carls, *The Criteria to Qualify a Geographical Term as Generic: Are We Moving from a European to a US Perspective?*, „*ILC – International Review of Intellectual Property and Competition*” 2021/52, s. 444–467.

⁶ Porozumienie madryckie z 14.04.1891 r. dotyczące międzynarodowej rejestracji znaków (Dz.U. z 1932 r. Nr 47, poz. 446 ze zm.).

je, które chronią oznaczenia geograficzne poprzez system *sui generis*, oraz te, które stosują swoje prawo do znaków towarowych⁷.

Jednym z pierwszych państw, które postanowiły chronić nazwy pochodzenia, była Francja, która na początku XX w. wprowadziła system znany jako „kontrolowana nazwa pochodzenia”⁸ (Appellation d’Origine Contrôlée). Jest to oznaczenie jakościowe, które odnosi się do produktów spełniających wymogi tzw. specyfikacji (szczególne kryteria wytwarzania produktu) i chroni nazwę na terytorium Francji. Podstawą koncepcji AOC jest pojęcie *terroir*, oznaczające szczególnie obszar geograficzny, z którego wynika oryginalność i wyjątkowość produktu. Jest to określona przestrzeń, w której społeczność w ciągu wielu lat buduje *know-how* w zakresie wspólnej produkcji towaru, opierając się na systemie interakcji między środowiskiem fizycznym i biologicznym oraz zestawem czynników ludzkich. Jest to nieuchwytna kombinacja gleby, winorośli i zwyczajów sadzenia danej winnicy⁹.

Po raz pierwszy nazwy pochodzenia zostały uregulowane w Porozumieniu lizbońskim¹⁰ z 1958 r. w sprawie ochrony nazw pochodzenia i ich międzynarodowej rejestracji, zarządzanym przez Światową Organizację Własności Intelektualnej (WIPO), które weszło w życie dopiero w 1966 r. i miało ograniczony zasięg krajowy. Porozumienie to zostało poddane przeglądowi w latach 2009–2015 w celu m.in. włączenia przepisów, zgodnie z którymi system lizboński ma również zastosowanie do oznaczeń geograficznych,

⁷ D. Benavente, *Introduction to Geographical Indications: Origin and Characteristics* [w:] D. Benavente, *The Economics of Geographical Indications*, Genève 2013, <https://books.openedition.org/ihed/652>.

⁸ Dekret z mocą ustawy z 1935 r. odnoszący się do ochrony rynku wina utworzył system Appellation d’Origine Contrôlée, mający zastosowanie do win i napojów spirytusowych oraz organizację odpowiedzialną za ich definicję, ochronę i kontrolę. System ten stał się inspiracją dla ustawodawcy europejskiego, który w 1992 r. opracował koncepcję Chronionych Nazw Produktów (ChNP), europejskiego odpowiednika AOC, dla produktów innych niż wina i napoje spirytusowe (rozszerzonych na wina w 2009 r.). Od tego czasu ChNP dotyczy wszystkich europejskich win i produktów rolno-spożywczych, których produkcja, przetwarzanie i rozwój odbywa się na określonym obszarze geograficznym, zgodnie z uznanym *know-how* i szczegółowymi specyfikacjami. Appellation d’origine protégée/contrôlée (AOP/AOC), <https://www.inao.gouv.fr/Les-signes-officiels-de-la-qualite-et-de-l-origine-SIQA/Appellation-d-origine-protégée-contrôlée-AOP-AOC> (jeśli nie wskazano inaczej, datą dostępu do podanych w publikacji stron internetowych jest 8.08.2022 r.).

⁹ Por. pojęcie *terroir*, <https://dictionary.cambridge.org/pl/dictionary/english/terroir>, oraz Appellation d’origine protégée/contrôlée (AOP/AOC), <https://www.inao.gouv.fr/Les-signes-officiels-de-la-qualite-et-de-l-origine-SIQA/Appellation-d-origine-protégée-contrôlée-AOP-AOC>.

¹⁰ Porozumienie lizbońskie o ochronie nazw pochodzenia i ich międzynarodowej rejestracji z 31.10.1958 r., <https://wipolex.wipo.int/en/treaties/textdetails/12586>.

SZAMPAN

To przez szampana myśl francuska zdobywa Europę.

Gustave Flaubert

1. Wprowadzenie

W europejskich państwach chrześcijańskich aż do średniowiecza winnice należały do zakonników, którzy uprawiali winorośle z myślą o winie mszalnym. Ponieważ jednak wpływy kleru u rządzących świeckich władców były znaczące, wino to zaczęło towarzyszyć także innym uroczystościom. Szczególnego znaczenia, dzięki położeniu geograficznemu, nabrały wina z Szampanii, francuskiej prowincji położonej w północno-wschodniej części kraju. To tam, w katedrze w Reims w 496 r. został ochrzczony Chlodwig¹, pierwszy król Francji, przez Remigiusza (uznawanego w Kościele katolickim za świętego) mieszkającego w willi otoczonej winoroślą w pobliżu dzisiejszego Épernay². Aż do 1825 r. koronacje królów Francji odbywały się w tym miejscu, zaś uroczystościom towarzyszyły uczyty, podczas których wina z Szampanii płynęły szerokim strumieniem. Wraz ze wzrostem prestiżu stały się one podarunkami dla różnych monarchów przybywających do regionu (Franciszek I, Maria Stuart, Ludwik XIV), przekraczając w ten sposób granice regionu i Francji³.

Co do powyższego źródła są zgodne. Rozbieżności dotyczą twórcy czy też odkrywcy szampana, czyli wina musującego pochodzącego z Szampanii. Najczęstsza wersja mówi, że był nim benedyktyński mnich Dom Pierre

¹ Clovis albo Clodovicus, data chrztu też pozostaje sporna, niektórzy podają inne daty: 496, 498, 500 lub 508. S. Weinfurter, *Niemcy w średniowieczu 500–1500*, Warszawa 2013, s. 11 i n.

² W. Brejnak, *Chrzest Chlodwiga, króla Franków*, <https://wczesnesredniowiecze.pl/arttykul,27,chrzest-chlodwiga--krola-frankow.html> (dostęp: 9.08.2022 r.).

³ Zob. <https://www.champagne.fr/fr/vigne-vin/qu-est-ce/histoire-du-champagne>.

BoldData Top 10 Champagne Companies by Revenue

	SalesVolume in EUR	EmployeesTotal
M H C S - MOET HENNESSY	2,212,255,766	2,485
VRANKEN-POMMERY PRODUCTION	218,802,191	158
CENTRE VINICOLE CHAMPAGNE N.FEUILLATTE	211,899,425	238
CHAMPAGNE LAURENT-PERRIER	206,266,925	159
CHAMPAGNE LOUIS ROEDERER	176,575,193	189
TAITTINGER COMPAGNIE COMMERCIALE ET VITICOLE CHAMPENOISE	156,996,492	224
G H MUMM ET CIE	134,688,481	236
UNION CHAMPAGNE	118,656,312	67
CHAMPAGNE PERRIER-JOUET	115,242,889	92
COMPAGNIE CHAMPENOISE PH-CH.PIPER HEIDSIECK-ANCIENNE MAISON HEIDSIECK FONDEE EN 1785	109,202,039	126

Feel free to use this chart. Please link to our source page or website.

Chart: BoldData Data Experts • Source: BoldData • Created with Datawrapper

Domy szampańskie o największych przychodach, <https://www.agro-media.fr/actualite/les-100-maisons-de-champagne-les-plus-en-vue-au-monde-45880.html>

które także przyczyniły się do rozstawienia szampana. Talleyrand zwał szampana „winem cywilizacji”¹⁸.

I rzeczywiście, żadne z późniejszych historycznych wydarzeń nie zatrzymało ekspansji szampana – świętowano nim nawet zburzenie Bastylii 14.07.1790 r., choć uznawany był za wino arystokracji¹⁹. Na kongresie wieńskim od września 1814 r. do czerwca 1815 r. był podobno wszechobecny²⁰. Zajmował czołowe miejsce w menu najważniejszych królewskich wesel oraz był podawany gościom na Wielkich Wystawach Światowych w 1889 r. i 1900 r. w Paryżu oraz w 1897 r. w Brukseli, a z biegiem czasu potwierdził swoją renomę wyjątkowego wina.

ponieważ proces *remuage* stał się mechaniczny, <https://maisons-champagne.com/fr/encyclopedies/personnalites-du-champagne/trois-veuves-hors-du-commun/article/madame-veuve-clicquot>.

¹⁸ L.A. Loubère, *The Wine Revolution in France: The Twentieth Century*, Princeton 2014, s. 21.

¹⁹ Michał, *Historia Szampana w 138 faktach. Część pierwsza cyklu*, 4.07.2020 r., <https://wiecejwina.pl/historia-szampana/>.

²⁰ M. Szukała, *Toasty i wielka polityka. Między Wiedniem 1814 a Teheranem 1943*, 12.01.2015 r., <https://dzieje.pl/artykuly/historyczne/toasty-i-wielka-polityka-miedzy-wiedniem-1814-teheranem-1943>.

Tradycyjnie szampan towarzyszy także różnego rodzaju chrztom. Tak było podczas inauguracyjnych lotów samolotu Concorde i połączeniu tunelu pod kanałem La Manche. Zwycięzcy różnych zawodów, w tym Formuły 1, świętują, rozlewając szampana, podobnie czynią himalaiści (z tą różnicą, że go piją) – Maurice Herzog po wejściu na Annapurnę, Pierre Mazeaud czy zespół André Citroëna na Mount Evereście. Gérard d’Aboville, który jako pierwszy człowiek samotnie przepłynął Ocean Atlantycki oraz Ocean Spokojny łodzią wiosłową, pijąc wodę przez 72 dni na morzu, natychmiast po przybyciu do portu zażądał szampana²¹.

Poza faktami pojawiają się także anegdoty: powiada się, że kiedy król Francji Karol VI zwany Szalonym spotkał się z królem Czech w XIV w., właśnie dzięki winom z Szampanii rozmowy potoczyły się pomyślnie. Podobno król Prus Fryderyk II Wielki tak zasmakował w szampanie, że zaoferował go członkom swojej Akademii, aby mogli naukowo ocenić jego jakość na tle innych win. Z zamiłowania do szampańskich win znani byli Maria Antonina²², Madame de Pompadour²³ i oczywiście regent Filip Orleański²⁴, wydający słynne obiady. Na znanym obrazie *Ostrygowy lunch* Jeana-François De Troya, który Ludwik XV kazał namalować w swojej jadalni, po raz pierwszy pokazana jest butelka szampana.

Nie tylko władcy francuscy mieli do niego słabość – to samo można powiedzieć o rosyjskim carze Aleksandrze I, spożywającym wino w znacznych ilościach, który kazał wykonać kryształowe butelki na własny użytek²⁵,

²¹ *Histoire du Champagne*, <https://www.champagne.fr/fr/vigne-vin/qu-est-ce/histoire-du-champagne>.

²² Królowa Francji w latach 1774–1792; urodziła się 2.11.1755 r. w Wiedniu. Była córką cesarza Franciszka I i Marii Teresy, uważana za jedną z najbardziej kontrowersyjnych władczyń w historii Europy. K. Kobyłańska-Antoszek, *Maria Antonina – królowa nieidealna*, 31.05.2016 r., <https://historia.org.pl/2016/05/31/maria-antonina-krolowa-nieidealna/>.

²³ Jeanne Antoinette Poisson, markiza de Pompadour, po mężu Jeanne Antoinette Le Normant d’Étiolles, zwana Madame de Pompadour – markiza, metresa króla Francji Ludwika XV. Organizatorka rautów i balów na dworze królewskim w Wersalu, protektorka artystów, pisarzy i filozofów, https://pl.wikipedia.org/wiki/Madame_Pompadour.

²⁴ Książę, w latach 1715–1723 regent Francji za małoletności Ludwika XV, <https://encyklopedia.interia.pl/historia/news-filip-orleanski,nld,1962980>.

²⁵ *Szampan Cristal – prestiż, hip-hop i car Aleksander II*, 15.05.2020 r., <https://www.iconselection.pl/pl/n/12>.

Recenzent
Dr hab. Edyta Całka

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne
JustLuk

Projekt okładki i stron tytułowych
Wojtek Janikowski

Układ typograficzny
Grafos

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8286-956-9

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Publikacja pokazuje problemy własności intelektualnej związane z produkcją najbardziej znanych alkoholi na świecie. Kolejne rozdziały prezentują historię wytwarzania, a także naruszeń praw producentów i ochrony m.in. szampana, whisky, sake, rumu i tequili.

Regulacje prawne kojarzone z alkoholem najczęściej dotyczą podatków i ceł, tymczasem to właśnie ochrona płynąca z zapisów prawa własności intelektualnej ma dużo większe znaczenie zarówno dla producentów, jak i konsumentów. Autorka udowadnia, że brak odpowiednich norm prawnych odbija się negatywnie na producentach, którzy nierzadko przez dziesięciolecia ulepszali swoje produkty.

Opracowanie pokazuje ponadto, że w przepisach prawnych dotyczących poszczególnych alkoholi widoczny jest także stosunek nie tylko producentów, ale wręcz całych narodów do swoich trunków. Z jednej strony można bowiem patrzeć na nie jako coś szczególnego, towary o wyjątkowym znaczeniu, przeznaczeniu i smaku, z drugiej zaś często widzi się w nich szybki środek znieczulenia. Alkohol może być traktowany nie tylko jako inwestycja, lecz również jako część historii narodu.

KATARZYNA GRZYBCZYK – profesor doktor habilitowana; pracownik Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego; radca prawny, mediator sądowy, arbiter Sądu Polubownego ds. Domen Internetowych; zajmuje się prawem własności intelektualnej, prawem reklamy oraz prawem prywatnym międzynarodowym; autorka wielu publikacji z tego zakresu.

69 zł (w tym 5% VAT)
ISBN 978-83-8286-956-9

9 788382 869569

Zamówienia:
infolinia 801 04 45 45
zamowienia@wolterskluwer.pl
www.profinfo.pl

9788382869569 W01P01

 Wolters Kluwer